

Om voldtægtsofre

Victimologi

Af overlæge, dr. med. EMMA VESTERGAARD, København

I de vestlige lande har man som bekendt i den nyere tid anstrengt sig for at virkeliggøre humaniseringstendenser i penologien, såsom mildere strafudmålinger end hidtil, modernisering af afsoningsanstalterne og især ved bestræbelser af resocialiserende art overfor strafafsonere.

Ganske i takt med at sådanne prisværdige anstrengelser igennem en livlig presseaktivitet kommer til alménhedens kundskab, stiller menigmand spørgsmål om, hvorvidt man på lignende aktiv måde tilgodeser de interesser, som skadelidte ofre for voldsforbrydelser måtte have, herunder deres eventuelle krav om økonomisk kompensation. Svaret er, at dette langtfra er tilfældet, og at man som helhed må sige, at interessen for voldsorfres forhold her i landet har en sørgelig fortid. Først i den aller nyeste tid er problemer desangående herhjemme blevet seriøst diskuteret i faglitteraturen og i dagspressen.

Kriminologiske fagfolk i Skandinavien har i de senere år interesseret sig for, hvilke skader volds ofre måtte være blevet påført, og dermed også med hvilken rimelighed et krav om en eller anden kompensation kan stilles. Således igangsatte „Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi“ i 1971 et forskningsprojekt angående „Skader og tab forvoldt ved kriminelle handlinger“, hvilket projekt *Preben Wolf* for nyligt har redegjort for (9). Ved sådan indsamling af materiale om legemsskader påført ved voldsforbrydelser vil man formodentlig i løbet af et kort åremål kunne skaffe sig tilstrækkelig viden til belysning af emnets omfang og alvor.

I en appellerende meddelelse: „Om kompensation til ofre for voldsforbrydelser“ har *Anne-Birgitte Westh* i 1972 (8) gjort opmærksom på vor hjemlige tilbageslåenhed i det omhandlede spørgsmål og har henvist til — som også *Stephan Hurwitz* har gjort i 1969 (4) — at man i andre lande, såsom England og siden 1971 Sverige, i erkendelse af, at staten bør være ansvarlig overfor volds ofre, yder sådanne en økonomisk erstatning af offentlige midler, når personskader er påført ved forbrydelser, samt opfordret staten til også her i landet fremtidigt at „lægge ud“ i sådanne tilfælde for eventuelt senere at søge regres hos gerningsmændene. For nyligt har *Birgitte Weis Bentzon* kommenteret dette i en artikel: „Om ofrets retsstilling“ (1) og her anført, at vore sociale loves almindelige regler om sikring og bistand ved forbigeående eller varig nedsættelse af erhvervsevne m. v. jo også om-

fatter ofre for personskader ved voldsforbrydelser, og herunder henvist til revalideringshjælp, invalidepension, ulykkesforsikringslovens regi m. m., men også ladet det spørgsmål stå åbent, om man bør overveje særskilt erstatningssikring for volds- og drabsforbrydelsers ofre.

Formentligt har bevidstheden om, at vi besidder et sådant sikkerhedssystem, hidtil bidraget til at dulme den offentlige samvittighed, når spørgsmålet drejer sig om interesse for voldsorfres forhold. Imidlertid har vel også andet medvirket til den nonchalance, der indtil for nylig har hersket på det omhandlede område, således efter alt at dømme den faglige litteraturs meget stærke fremhævelse af, at der, når talen er om voldshandlinger, meget ofte vil kunne påpeges et specifikt forhold mellem forbryderen og hans offer. Se blandt andet *Hurwitz* og *Christiansens* „Kriminologi“ (3), hvor der henvises til litteratur om emnet. Se også *Brit Bergersen Lind* i et arbejde om: „Skader og ofre for vold i Oslo“ (5).

Det følgende drejer sig om kvinder, der har været ofre for voldtægt eller voldtægtsforsøg. Min interesse for sådanne ofre er af gammel dato, idet jeg i lægelig praksis har mødt en del kvinder, der har beklaget sig over, at de nervøse lidelser, de frembød, stammede fra, at de havde været ofre for overfald af nævnte art. I nogle af disse tilfælde vidste kvinderne (og jeg), at forbryderen var blevet straffet for forholdet — i andre ikke. Hvad sidstnævnte angik, beklagede de omhandlede kvinder sig over, at politiet havde stillet sig skeptisk an, da de anmeldte forbrydelsen. — Det skal ikke her postuleres, at politiet som hovedregel har svært ved at godtage en anmeldelse om voldtægt, men det kan måske ikke undre, om dette ret ofte er tilfældet, når man i litteraturen, som ovenfor nævnt, så stærkt pointerer et jævnlige forekommende forhåndsbekendtskab mellem en voldsforbryder og hans offer, hvorved det indirekte antydes, at provokation fra ofrets side hyppigt kan påvises, og især når det drejer sig om seksuelle forhold. For nyligt har da også *Matti Virkkunen* og *andre* i en redegørelse for: voldtægtsforbrydelser i Helsingforsområdet i årene 1966—70 (7) gjort opmærksom herpå.

En nærmere belysning af voldtægtsorfres forhold har også relevans til nutidens frie syn på sexualitet, hvad man da også kan se afspejlet i bøger af seksual-oplysende art beregnet for ungdommen. I analogi med den moderne indstilling og viden om, at sexuel omgang i vore storbyer er almindelig for begge køns vedkommende fra ca. 14-års alderen, kommer i hvert fald mandlige forfattere let til den slutning, at et samleje, omend påtvunget, næppe kan betragtes som særligt skadevoldende. Se således *Bent Claesson*: „Dreng og pige. Mand og kvinde“ (2), hvori voldtægt

bagatelliseres med det gode råd til kvinder om „... at acceptere voldtægtssituationen og uden modstand lade det ske... , da det er så meget at ofre livet for et enkelt ubehageligt samleje...“

Voldtægt betragtes stadig her i landet som en grov forbrydelse, der kan belægges med indtil 10 års fængselsstraf, men det er nærliggende at spørge, om vi måske er tilbøjelige til at overdrive en sådan forbrydelses gravitet, og om dette at blive offer derfor kan karakteriseres med ordene: „en ubehagelig oplevelse“, eller om det er en alvorligere skade.

Da det forekommer mig, at kun de overfaldne kvinder selv vil kunne give fyldestgørende svar på sådanne spørgsmål, har jeg i det sidste par år søgt forbindelse med kvinder, der har været udsat for voldtægt og voldtægtsforsøg, for at få kendskab dertil — herunder kvindernes umiddelbare reaktion på overfaldet, — om de har kendt til eftervirkninger og da hvilke, og yderligere om nogen form for økonomisk erstatning måtte være ydet dem i henhold til vore for tiden gældende retsregler.

Mit materiale:

Mit udgangspunkt er sagsakter for forbrydere, der som sigtet for voldtægt eller forsøg derpå igennem de sidste 20 år har været henvist til mentalundersøgelse ved Justitsministeriets psykiatriske undersøgelsesklinik, afdeling B, og som ved dom er kendt skyldige i sigtelsen. Sluttede sager og en enkelt dom til frifindelse er således udskudt. I akterne er de kriminelle handlinger indgående omtalt, og i reglen findes også ofrenes navne og adresser. Herudfra har jeg da prøvet at finde frem til ofrene og har sendt dem skriftlige forespørgsler, hvori jeg har forklaret min adkomst til at vide besked om overfaldene, de havde været udsat for, og har bedt om en samtale og (naturligvis) lovet fuld diskretion. Da jeg kun har ønsket at undersøge ofre, for hvem forbryderen var ganske ukendt, har jeg udskudt sådanne, der iflg. akterne havde forhåndskendskab til forbryderne, såsom tidligere hustruer og/eller samleversker og kvinder, de i forvejen havde soldet med. Jeg har også udskudt en kvinde, hvis vederhæftighed blev beskrevet som yderst tvivlsom. Yderligere har jeg udskudt ofre, der nu måtte være for gamle (omkring 80 år), samt dem, der på overfaldstidspunktet var under 15 år. — Blandt 36 mulige emner udgik således 13. For de resterende 23's vedkommende har det i nogle tilfælde været umuligt at finde frem til rette adresse. Yderligere har en del kvinder slet ikke besvaret mine skriftlige henvendelser. Sådanne har jeg altså måttet udelade, skønt netop flere af dem, iflg. akterne, havde været udsat for særligt grelle overfald, herunder gennemført voldtægt.

Tilbage blev kun 12 kvinder, der reagerede positivt på min henvendelse om en samtale. 2, der bor henholdsvis i provinsen

og i udlandet, har i breve besvaret adskillige spørgsmål, jeg i anden omgang stillede dem, mens jeg har haft personlige samtaler med de resterende 10 — i nogle tilfælde i deres hjem.

Yderligere en 13. kvinde må nævnes. Hun er nu 67 år gammel og bor alene i et hus. For 5 år siden var hun udsat for, at en 44-årig mand ved vold tiltvang sig samleje med hende i hendes hus og endvidere frarøvede hende nogle penge. Voldsmanden blev idømt 1½ års fængsel. Hun svarede følgende på min anmodning om en samtale: „Med tak modtaget Deres brev, men det har ingen interesse. Det er nu 4 år siden, jeg blev overfaldet. Da havde jeg brug for hjælp, men da var der ingen, der hjalp. Jeg har intet mén af overfaldet, for jeg har nerver af stål, så det har jeg glemt nu. Desuden har jeg en dejlig hund, så det bliver værst for forbryderen dennegang, hvis den slipper ud ad lågen, for ind kommer han ikke, kan De sige til en eventuel forbryder“ (underskrift).

Skønt ovennævnte demonstrerer den, som det vil ses, generelle bitterhed og frustration hos voldtægtsofre, vil jeg med hensyn til mine konklusioner kun henholde mig til de 12 kvinder, som jeg har haft bedre skriftlig og nær personlig kontakt med. Bortset fra en enkelt har de alle givet udtryk for, at de betænkte sig i et par uger, inden de reagerede på min henvendelse, og at de først gjorde det efter tilskyndelse fra pårørende, der i forvejen vidste besked om, hvad de havde været udsat for. Bagefter har dog alle udtalt deres tilfredshed med at have fået lejlighed til at fremføre deres meninger. (Ganske lignende erfaringer som jeg gjorde, da jeg for år tilbage havde samtaler med incest-ofre — se (6)). — For disse 12 kvinder var, iflg. ovenanførte, forbryderne i forvejen ganske ukendte. — En beskrivelse af forbryderne er dette arbejde uvedkommende, men selve overfaldet, dets art og forløb og stedet, hvor det skete, har naturnødvendigt haft betydning for sagens forløb, hvorfor disse forhold kort skal omtales, og ligeså skal nævnes den påfølgende retslige sanktion.

Jeg har valgt at omtale forbrydelserne i nogenlunde kronologisk rækkefølge bortset fra de tilfælde, hvor forbryderen er den samme person, som har flere — mig nu bekendte — ofre. Jeg benævner forbryderne med tal og kvinderne med bogstaver.

I det følgende skal refereres, hvad ofrene har fortalt mig:

I—A.

En december-aften ved 22-tiden for 13 år siden søgte en 19-årig mand, I., på en mørk vej i Københavns omegn at tiltvinge sig samleje med en 20-årig pige, A., der til fods var på vej til sit hjem, idet han, efter i løb at have indhentet hende, straks trak hendes slacks ned under skridthøjde og derpå væltede hende om i en snebunke ved vejsiden, hvor han, mens han satte sig overskrævs over hendes mave,

med den ene hånd forsøgte at trække hendes underbenklæder ned, samtidig med at han med den anden hånd holdt hende for munden. Han opgav sit forehavende, da en ung mand kom cyklende forbi. — I., der blev anholdt ca. 3 timer senere, angav, at det havde været hans bestemte forsæt at opnå samleje med A., om fornødent ved tvang, og trods hendes modstand ville han nok have opnået dette, hvis de ikke var blevet forstyrret. — Af akterne fremgår, at A. „under afhøringen gjorde indtryk af at være shockeret, idet hun rystede af skræk over det passerede“. — I. blev idømt ungdomsfængsel.

A. er nu 32 år gammel. Hun har været gift og har fået 3 børn i ægteskabet, er fraskilt og har de 2 yngste børn hos sig. Hun har udearbejde og ganske gode kår. Hun fortæller: For 13 år siden havde hun været forlovet i længere tid med samme unge mand og var livlig, aldeles ikke nervøs eller mørkeræd og havde ikke haft legemlige svagheder af betydning og specielt ikke haft underlivsbetændelse. Hun bar dog konstant briller. Hun havde dengang stilling i et varehus i København og havde aldrig forhen været bange for at gå alene, heller ikke i mørke fra toget til sit hjem i byens omegn, hvor bebyggelsen dengang var sparsom. Overfaldsaftenen var der både sne og frost på vejen. Hun blev af forbryderen væltet om i sneen og husker, at hun ret længe kæmpede med ham, og at det lykkedes hende at skrigge op, hvorved en forbigående cyklist blev opmærksom og standsede op. Cyklisten fulgte hende hjem, men hun var „frygteligt shockeret og rystede“. Hendes fader og broder, der da var hjemme, blev „forfærdede“ og ophidsede og tilkaldte politiet. En betjent kom ret hurtigt til stede. Både A. og hendes fader fandt, at betjentens udspørgen foregik i en højst ubehagelig tone, „som om det var løgn, hvad jeg sagde“. — I de følgende 14 dage lå A. til sengs af shock, forkølelse og underlivsbetændelse, som hun på overfaldsaftenen havde pådraget sig. I årene derefter havde hun flere gange recidiv af underlivsbetændelse. I ca. 3 uger efter overfaldet var hun uarbejdsdygtig, kunne ikke sove og fór sammen ved pludselige lyde, og i det følgende års tid var hun, men nok i aftagende grad, præget af hændelsen, var blevet mørkeræd og ængstelig ved alt. Hendes familiemedlemmer angav, at hun helt havde ændret væsen, var blevet stilfærdig og uden sin tidligere livlighed. Hun turde ikke mere gå ud eller hjem fra sit arbejde uden ledsagelse. Desuden gik hendes forlovelse overstyr kort efter overfaldet, idet hun en tid lang derefter var „bange for mænd“, så kæresten „ikke mere måtte røre mig“ — hvad *han* ikke kunne forstå. Hun er fortsat mørkeræd, så hun ikke siden overfaldet har udsat sig for at skulle færdes alene i mørke. Bortset fra dette og den omtalte underlivsbetændelse skønner hun, at hun blev „normal“ ca. 1 år efter overfaldet. — Hun blev ikke tilsagt som vidne under retssagen, idet et børneværnsmedlem, hendes forhenværende skolelærerinde, optrådte i retten på hendes vegne og gav udtryk for hendes og hendes families pålidelighed. — Mens sagen stod på stillede A.s fader krav om, at i hvert fald A.'s

briller, der blev ødelagt under overfaldet, skulle erstattes. Det var specielle briller, der dengang kostede 225 kr. Samtidig forlangtes noget „for svie og smerte“. Familien fik imidlertid ingen hjælp af politiet, men blev henvist til, at de jo „kunne prøve at kræve erstatning af forbryderen“. Dette kunne imidlertid ikke falde hverken A. eller faderen ind, og nogen erstatning har hun altså ikke fået. I tiden efter overfaldet fandt A., at det var „frygtelig uretfærdigt“, at end ikke brillerne kunne erstattes, og det varede et par måneder, før hun havde penge til at købe et par nye. — A. gør et pålideligt, sympatisk og intelligent indtryk, men omtaler den aktuelle sag med bitterhed og forurettethedsfølelse.

II-Ba.

II. er den samme person, som har overfaldet nedenfor omtalte kvinder, B.a., B.b. og B.c.

En efterårsaften ved 21-tiden for 12 år siden, da II. var 17 år gammel, overfaldt han på gaden en 22 år gammel kvinde B.a., idet han greb hende bagfra med begge arme om halsen, så hans ene hånd holdt over hendes mund, og væltede hende om. Han gav op og undløb, da B.a. begyndte at skrigе. — I de følgende 2 måneder foretog II. ganske lignende overfald på 2 andre kvinder og vedgik i retten, at han havde haft sexuel hensigt dermed. Overfaldene skete i samme bykvarter, hvor han selv også havde bopæl. — Han blev idømt 8 måneders fængsel, betinget, på vilkår.

B.a. har jeg besøgt i hendes hjem, en stor moderne villa med fornemt indbo i Københavns udkant. Hun er gift med en akademiker — samme mand, som hun var gift med for 12 år siden, og som er til stede ved samtalen. Det var kun efter hans opfordring, at B.a. reagerede på min anmodning om en samtale. Han bekræfter og uddyber B.a.'s oplysninger, herunder at hun før nævnte overfald på enhver måde var normal og især ikke var angstpræget og ofte foretog cykelture alene og i mørke. For 12 år siden havde hun udearbejde som laborant. — På overfaldsaftenen var B.a. gående på vej til postkassen med et brev. Under overfaldet skreg hun op, og gårdmanden i den tilstødende ejendom kom til og holdt på, at politiet burde underrettes, hvad B.a., der var „voldsomt shockeret“, overhovedet ikke selv tog stilling til. Under overfaldet holdt forbryderen hånden for hendes mund, hvorved han med sin negl rev hende i næsen, så hun blødte. Hun kom straks på skadestue, hvor hun fik et par sting syet i næsen og iøvrigt fik en stivkrampeindsprøjtning. Hun blev afhørt af nogle betjente på en sympatisk måde, omend hun følte sig så forvirret, at hun slet ikke bagefter kunne erindre, hvordan hun havde forklaret sig. I de følgende dage var hun fortsat så shockeret, at hun ikke kunne gå på arbejde, hvorpå hun i en uges tid var på rekreation hos sine forældre i Jylland. Hun gik først i arbejde 3 uger efter overfaldet, men følte sig i et par måneder så nervøs, at hun søgte læge og måtte have

nervemedicin. — Ca. 2 måneder efter overfaldet var hun tilsagt som vidne i retten. Der følte hun sig pænt behandlet, bortset fra at hun fandt det „yderst ubehageligt og meget psykologisk“, at hun, da hun skulle afgive forklaring, sad på en stol ca. 2 meter foran og til venstre for forbryderen. Denne var ledsaget af sine forældre, der overfor B.a. og hendes ægtefælle gav udtryk for deres beklagelse. Før retssagen havde B.a.'s ægtefælle efter tilskyndelse af en nær slægtning, der er jurist, i et brev til retten krævet erstatning for rensning af B.a.'s tøj, som var blevet blodpletet under overfaldet, samt togbilletten til Jylland, i alt 100 kr., som forbryderens forældre prompte betalte.

Imidlertid er B.a. siden da blevet et angstneurotisk individ og i en grad, som hverken hun eller ægtefællen for 12 år siden „havde drømt om kunne ske“. Hun har aldrig siden turdet gå ture eller være alene i mørke, „det kunne ikke falde mig ind i mørkningen at gå alene med et brev til postkassen“. I årene efter overfaldet måtte hun altid have en voksen hos sig om aftenen, når ægtefællen var fraværende, hvilket var en meget stor belastning. Ægteparret har i den omhandlede periode fået 2 børn, hvoraf den ældste, en søn, nu er 8 år gammel. Sammen med børnene tør B.a. nu være alene i huset om aftenen, men kun efter et indgående næsten rituelt, låseri af for-, bag- og kælderdøre m. v. Også når B.a. går på gaden i dagslys bliver hun nervøs, hvis der går en anden tæt bagved hende. I lang tid efter overfaldet kunne hun ikke falde i søvn, med mindre der var tændt lys, men sådant har hun efterhånden kunnet undlade. Hun pointerer, at hendes mørkerædthed „er som en sygdom“, der gør hende insufficiens- og mindreværdsfølelse og trist. Forespurgt benægter hun akutte angstanfald med hjertebanken.

Begge ægtefæller er enige om, at et overfald som det beskrevne burde kunne give anledning til en stor erstatning, men udtaler begge, at det ville være umuligt at tage stilling til en eventuel erstatningsstørrelse, hvorunder de bemærker, at de også for 12 år siden var økonomisk velstillet, og B.a. var da månedslønnet i sin stilling. „Selvfølgelig ville vi have krævet noget mere, hvis vi havde været fattige, og jeg havde været timelønnet“. — Under retssagen erfarede de, at forbryderen hørte til — og havde overfaldet andre kvinder — i kvartret, og var enige om, at en forsikring fra rettens side om, at han for bestandig ville blive fjernet derfra, ville have haft større betydning for B.a. end noget andet, incl. økonomisk erstatning. — Som bevis på „offentlighedens inkonsekvens og uvidenhed om psykiske lidelser contra fysiske“ fortæller de iøvrigt følgende: For 10 år siden kom B.a. til skade under sit arbejde, idet en flaske med svovlsyre faldt ned fra en hylde, og den sprøjtende syre ætsede „et grimt sår“ på hendes ene ben. Det var atter juristen i familien, der fremhævede, at hun burde søge erstatning. Hun opnåede da også 3500 kr. — Denne skade „tåler på ingen måde sammenligning med“ følgetilstandene efter overfaldet. Hun har „ikke siden været angst for, at en flaske skal falde

ned“, mens hun siden overfaldet for 12 år siden er blevet „et andet menneske“: et hange, uselvstændigt individ, der er afhængig af sine omgivelser.

B.a. skønnes pålidelig og velbegavet, men gør et svært neurotisk indtryk, er stilfærdig, næsten ydmyg af væsen med ringe selvfølelse, og hun fremkommer med en mængde undskyldninger og forespørgsler med hensyn til den — for hende at se til — irrationelle ængstelse, hun fortsat frembyder.

II-Bb.

En sommeraften for 10 år siden kl. ca. 23 forsøgte II i en kælder i København ved vold at skaffe sig samleje med en 18-årig kvinde B.b., idet han fulgte efter hende ned i kælderen, hvor hun stillede sin cykel på plads. Da hun ville forlade kælderen, havde II skruet den elektriske pære løs og havde fremtaget sit kønslem og greb om hende, væltede hende om på gulvet, kastede sig ovenpå hende, og da hun skreg og gjorde modstand, tildelte han hende en række slag med knyttet hånd i ansigtet, men opgav sin hensigt og undløb, da der kom andre til stede. — Det kan anføres, at II, ifølge akterne, ca. et kvarter senere end ovennævnte foretog et lignende overfald på en 21-årig kvinde, som gjorde voldsom modstand, hvorunder hun tabte sin taske. Han kunne ikke holde på hende og undløb medtagende hendes taske. — Han blev idømt 2½ års særængsel.

B.b. fortæller: Hun er nu 28 år gammel. For 10 år siden boede hun hos sine forældre og stillede efter sin faders påbud altid sin cykel ned i ejendommens kælder. Overfaldsaftenen var hendes forældre ikke hjemme, men naboer kom til og tilkaldte politiet, af hvem B.b. blev afhørt på en pæn måde. Hun var blevet slået med knyttet hånd i ansigtet og blødte fra næsen. Hun kom på skadestue, og man diskuterede, om hendes næseben var brækket, hvad dog ikke var tilfældet. Hun havde dengang kontorarbejde og blev hjemme fra arbejdet i 14 dage, „kunne ikke vise mig, som jeg så ud“. — Nogen tid efter blev hun tilsagt som vidne i retten. Hun ønskede at sige nej, men gav alligevel møde, da hendes moder lovede at ledsage hende. „Det fik jeg 4 kr. for“. Afhøringen i retten fandt B.b. var „meget ubehagelig“, og hun blev meget nervøs, fordi forbryderens forsvarer var aggressiv overfor hende og antydede, at hun „ikke holdt sig til sagen“. Efterhånden blev B.b. da både stædig og vred, især da hun blev spurgt om, hvorvidt hun havde noget imod, at forbryderen var til stede i retten. Hun svarede, at det havde hun afgjort. Hans forsvarer appellerede til hende og sagde, at han burde blive, mens hun afgang sin forklaring, „men så blev jeg vred og forlangte, han skulle gå, og så skete det“. — Sammen med sin moder gav hun udtryk for, at hun ønskede erstatning „for svie og smerte“, men fik den besked, at et eventuelt krav skulle rettes til forbryderen selv, og de fik også at vide, at „han har ingenting“. Dette tog ganske modet fra dem, for „det ville da ikke

falde nogen af os ind at henvende sig til ham“. — På overfaldsaften var hun iført en ruskindsjakke, som politiet tog med, fordi den skulle undersøges, og „jeg fik den tilbage, og rensningen blev betalt“. — B.b. husker „historien“ med en følelse af vrede og forurettethed, men mener ellers, at hun i store træk er kommet ganske godt over den. Siden da har hun imidlertid aldrig turdet gå ned i en mørk kælder og går aldrig alene på øde steder, hvad hun forhen, da hun havde boet på landet, aldrig var bange for. Af og til når hun går på gaden alene, kan hun få fornemmelsen af, at „nogen går bagefter mig“, men trøster sig med, at „der er vist mange, der har lignende fornemmelser“. — Hun har været gift, er skilt og uddanner sig nu til et socialt arbejde. Hun fremhæver, at hun for 10 år siden var „meget umoden“, og synes selv, at hun siden har gennemgået en stor modningsproces. Hun mener således, at hun nu kan „tænke i moderne baner“, bl. a. om at en overfaldsmand „bør behandles i stedet for straffes“. Hun har flere gange tænkt på, om hun, hvis hun påny blev overfaldet, ville kunne „tage det roligt... snakke med vedkommende og måske få ham til at falde til ro“ — „i hvert fald vil jeg undgå at blive slået, eventuelt blive slået ihjel“. Hun har også tænkt, om det kunne være nyttigt at lære selvforsvar og karate, men har hidtil ikke haft råd til at tage undervisning i sådant; hvis hun var kyndig i selvforsvar, ville dette formentlig give hende en vis selvtillid. — Hun havde i sin opvækst visse nervøse symptomer, var neglebider og havde jævnligt mareridt. Hun kan stadig få mareridt, men ved ikke, om dette har forbindelse med overfaldet, og hun erindrer intet om alvorlige søvnforstyrrelser i tilslutning dertil.

II-Bc.

En oktober-aften for 2 år siden omkring midnat forsøgte II., nu 28 år gammel, på et fortov at skaffe sig samleje med en 21-årig kvinde B.c., idet han greb hende bagfra, væltede hende omkuld og befølte hende i skridtet uden på tøjet, men afstod fra at foretage sig videre, da B.c. råbte om hjælp. — II blev idømt 1 års særængsel.

B.c. kommer til samtale fulgt af en ældre veninde, da hun ikke tør gå alene. Hun fortæller: For 2 år siden boede hun — hvad hun altid havde gjort — hos sine forældre i en lejlighed på 2. sal. Lige før overfaldet var hun på vej hjem i bil og var blevet sat af på et gadehjørne ganske nær ved hjemmet. Det var meget mørkt, idet gadebelysningen ikke fungerede. Da hun var ved den hjemlige ejendom, blev hun pludseligt væltet omkuld af en person, der bagfra væltede sig over hende, hvorved hun faldt og fik skrabet venstre hånd. Hun skreg voldsomt op og råbte på sin moder. Hendes fader kom løbende, idet også en mand fra ejendommens stueetage råbte op om, „hvad der foregik?“. Overfaldsmanden stak af, men B.c.'s fader fik fat i ham. — B.c. blev „voldsomt chockeret“ og holdt sig helt inden døre i den følgende uge. Hun har siden da helt ændret sig, idet hun ikke mere tør være alene

hverken i lejligheden eller på gaden. I nogle uger efter overfaldet var hun plaget af mavepine og gik til læge derfor, men lægen kunne ikke finde grundlag for hendes smerter. Hun har også haft „utallige“ anfald af stik i hjerteregionen, jagende puls, angst og lufthunger. Angsten er ikke altid konkret, men til tider er den forbundet med forestillingen om, at „jeg møder en mand, jeg bliver bange for“. Hendes nattesøvn har konstant været forstyrret siden overfaldet, idet det altid varer længe, inden hun kan falde i søvn, og når hun sover, opskræmmes hun af den mindste lyd. Hun har også undertiden mareridt, hvis indhold er, at hun bliver overfaldet. Hun tør om dagen gå alene i en butik, hvor der er andre mennesker, men tør overhovedet ikke gå alene i mørke. „Jeg er blevet nervøs, hysterisk og usikker“ — alle småting går hende på, så hun kan være „urimelig og irriteret“ og let kommer til at græde over sin insufficiens. Hun er også blevet pessimistisk og melankolsk, mens hun tidligere havde et udmærket humør og så optimistisk på tilværelsen. — Hun har haft jobs som medhjælper på plejehjem og har arbejdet på fabrik. Hun bed negle i sin opvækst, men var ikke forhen mørkeræd eller bevidst nervøs. Forhen var hun heller ikke det mindste bange for at gå alene hjem om aftenen, og når hendes forældre dengang af og til bad hende sørge for ledsagelse, lo hun og sagde „og troede“, at „mig kan der ikke ske noget“. Hun har en 3-årig datter (født udenfor ægteskab), der bor hos hende i forældrenes lejlighed. Hun har nu længe været forlovet og har samlevet med en ung mand, der for nyligt blev indkaldt til militærtjeneste. Siden han måtte rejse (til en provinsby), har B.c. i særlig grad følt sig nervøs, da hans tilstedeværelse følte som en stor beskyttelse. — Hun var i sin tid indkaldt som vidne i retten, men følte sig der yderst „ubehageligt“ behandlet af forbryderens forsvarer, der gjorde hende forvirret og blandt andet et par gange sagde: „Jeg synes, De sagde anderledes før“ og lignende. B.c. blev vred, men heldigvis havde der været et øjenvidne, en kvinde, til overfaldet. B.c. har ikke fået erstatning, men har heller ikke tænkt på at spørge derom, og ingen omtalte muligheden for hende. Hun hørte under sagen, at forbryderen boede i samme bykvarter som hun selv, og hun har været meget bange for eventuelt at møde ham — hvad dog ikke er sket.

B.c., der nødvendigvis må have erhvervsarbejde, var for nogle måneder siden beskæftiget i et rengøringssselskab. Hun blev da hentet i bil om morgenen og klarede arbejdet på steder, hvor der også var kolleger. Da hun imidlertid blev sat til rengøring alene i en børnehave, førend den lukkede op, turde hun slet ikke være der og så sig nødsaget til at sige op. Hun har ikke turdet indlade sig på andet arbejde i de sidste måneder og er nu kommet i forbindelse med en socialrådgiver. Denne har skaffet hende socialhjælp og har iøvrigt foranlediget, at B.c. i nær fremtid skal til undersøgelse og behandling hos en psykiater.

B.c. virker helt igennem pålidelig og sympatisk, men er meget ner-

vøs, urolig af væsen og farveskiftende i ansigtet og flere gange på nippet til at bryde i gråd. Iøvrigt er hun fuld af undskyldninger over, at hun er så nervebetonet. Hun angiver, at hun „senere“ hørte, at forbryderen fik 1 års fængsel, men dette var hun temmelig ligeglad med. Hun mener, at hun nok ville have følt sig i væsentlig grad trøstet, hvis hun havde været sikker på, at han for bestandig var fjernet fra hendes bykvarter, „og når min kæreste bliver færdig med militærtjenesten, skal vi giftes og vil have en lejlighed langt væk fra mit hjem“.

III-C.

For 11 år siden, da III. var 36 år gammel, forsøgte han en nat omkring midnat at tiltvinge sig samleje med en 45-årig kvinde, C., som han havde hyret som fører af en hende tilhørende lillebil, idet han, der fik hende ind på sit værelse for at ordne betaling for kørslen, greb om hende, væltede hende om på sin seng, hvor han fastholdt hende, mens han kyssede hende og stak sin tunge ind i hendes mund, ligesom han tog på hendes lår under nederdelen, — men iøvrigt på grund af hendes modstand måtte opgive sit forehavende. — III. havde hyret overfaldne og havde dirigeret hende igennem en skov i Københavns omegn. Ved ankomsten til sin bopæl angav han, at han ikke havde penge på sig, men på sit værelse, og bad hende komme med ind for at få betaling, hvorpå det pludseligt gik op for hende, at han ville have sexuel forbindelse med hende. Hun blev bange og ville gå, men III. greb fat i hende med begge hænder og fik hende kastet om på divanen. Herunder råbte hun „gode Gud, jeg har 3 børn derhjemme“. Muligvis fordi hun råbte dette, og muligvis fordi hun bed ham i tungen, da han stak den ind i hendes mund, opgav han sit forehavende. — III.'s dom lød på: Straffastsættelse udsættes på betingelse af vilkår og tilsyn . . . for „blufærdighedskrænkelse og ulovlig tvang“.

C. fortæller ved personlig samtale: Hun, der nu er 56 år, er født i Norge i borgerlige kår. I sin opvækst havde hun et misforhold til sin moder, bl. a. fordi denne tilsidesatte C. i relation til en yngre broder. C. var som barn nervøs og af og til mørkerød og led af mareridt. — Hun blev gift 20 år gammel og fik 2 børn i ægteskab med en norsk tjenestemand, men blev skilt efter få års samliv og fik forældremyndigheden over børnene. Traf dernæst i Norge en dansk akademiker, som hun giftede sig med, og flyttede til Danmark. Med ham samlevede hun i 9 år og fik en søn med ham, men ægteskabet var disharmonisk, hvortil kom, at ægtefællen „tidligt“ blev åndeligt reduceret. — C. blev skilt fra ham og fik derved stærkt forringede økonomiske kår. Hun var dengang ellers aktiv og fortrøstningsfuld med hensyn til at kunne klare sig selv. Hun tog da erhvervskort til hyrevogn. Købte en vogn og kørte selv med den i nogle måneder og opnåede herved en god fortjeneste. Hun anfører, at hun i den periode selv syntes, at hun var psykisk normal og frimodig og slet ikke nervøs for at være hyrevognschauffør. — Så skete det nævnte overfald. Hun blev herunder

„rædselsslagen“ og „troede min sidste time var kommet“, men det lykkedes hende at rive sig løs og løbe — med kun een sko. Hun fór hen til sin bil, men husker slet ikke, „hvordan“ hun kom hjem. — I den første månedstid derefter turde hun overhovedet ikke røre bilen. Hun prøvede et par gange, men blev „rædselsslagen“, når hun så en enlig mand som en mulig kunde komme hen imod sig. Derefter opgav hun helt sin virksomhed og har heller ikke siden selv ført bil. Hun tog stilling på et vaskeri, men skønt hun der havde udmærkede arbejds-vilkår, begyndte hun at få „panikanfald“ med kraftig hjertebanken, lufthunger, kvælningsfornemmelser og mavesmerter. Efter 1 års forløb måtte hun derfor sige op og lade sig indlægge på statshospital. — Jeg har efter C.'s tilladelse lånt journalen. Heraf fremgår, at C. ikke på hospitalet nævnede overfaldet, men angav, at hun var deprimeret over separation og skilsmisse og over sin ringe økonomi, hvortil kom, at hun i høj grad var plaget af overgangsalderbesværigheder. Hun bedredes ved medikamentel behandling. — ½ år senere var C. atter indlagt samme sted i 2 uger „på grund af forstemningsperioder“, og efter udskrivningen gik hun i flere måneder til ambulans kontrol i hospitalets ambulatorium, men beklagede sig fortsat over forstemninger, anfald af hjertebanken, og almén nervøsitet. Hospitalets diagnose var: „Depressiv og neurastheniform neurose, overgangsaldergéner (Klimakterium)“. — C. er stadig nervesvækket og har fortsat overgangsalderbesvær, skønt hun nu er 56 år gammel, og får stadig medicin herfor. Hendes økonomi er heller ikke tilfredsstillende. Ved skilsmis-sen fik hun tilkendt ægteparrets hus, og i årevis har hendes indtjening bestået i udlejning af værelser, mens hun i lange perioder har opholdt sig i Norge på besøg hos familiemedlemmer. Hun har ikke følt sig i stand til at klare et udearbejde. For 4 år siden søgte hun invalidepension, men fik afslag. En speciallæge i psykiatri fandt hende da: „karakterneurotisk med anxiøse, depressive og astheniske træk, men næppe uarbejdsdygtig“. Hun søger nu atter invalidepension. — C. fremhæver spontant, at hun synes, hun har haft adskillig modgang i sit liv og heri finder begrundelse for sin nervesvækkelse, men mener, at overfaldet i den forbindelse har spillet en hovedrolle. „Overfaldet slog mig helt ud“, mens hun før den tid var livlig og havde mod på tilværelsen — trods separationen —, og i hvert fald havde hun ikke forhen i sit liv haft angstanfald af den beskrevne art. Disse anfald består stadig, og hun er blevet usædvanligt nærtagende og selvusikker, farer sammen ved alle lyde og kan næsten ikke koncentrere sig. Hun kan næsten kun samle sig til havearbejde, idet hun finder sig bedst ved beskæftigelse i fri luft. Det tager hende „urimelig lang tid“ at tage en bestemmelse, selv om småting. Forespurgt, hvorfor C. ikke omtalte overfaldet på statshospitalet, anfører hun, „at den slags taler man nødigt om“ — „og jeg blev jo heller ikke spurgt om sådan noget“. — Under retssagen for 11 år siden var C. vidne i retten, og forbryde-ren gav hende en undskyldning. Bagefter fik hun besked fra politiet,

at hun havde krav på 500 kr., og fik en pengeanvisning underskrevet af politimesteren. Hun henvendte sig kort efter til politiet dermed for at få pengene — men fik den besked, at hun skulle have pengene af forbryderen. Hun spurgte derefter tilsynsmyndigheden, som vidste besked med vedkommende, men fik her at vide, at han næppe kunne betale, og man tilbød hverken hjælp eller opmuntring med hensyn til spørgsmålet. C. har endnu ikke fået de 500 kr. (anvisningen har hun endnu og foreviser mig den). Forespurgt om hun selv kunne tænke sig at stille krav om pengene direkte til forbryderen, svarer hun forfærdet, at „noget sådant kunne da ikke falde mig ind“ — „selv om 500 kr. er meget for mig“. — C. skønnes pålidelig i sine oplysninger, men gør et udpræget nervøst-neurotisk indtryk, er beskeden, ængstelig, selvsikker, selvundskyldende, trist og langsomt reagerende.

IV-D.

En forårsnat ved 2-tiden for 11 år siden tiltvang IV, da 24 år gammel, sig under trussel med kniv samleje med den 22-årige D. i hendes (lejede) værelse i en stuelejlighed. Det fremgår af akterne, at D. var gået i seng og vågnede ved, at en mand ruskede hende i skulderen. Hun bad ham fjerne sig, men han tog en lommekniv frem, lukkede bladet op og viftede med kniven og spurgte, om hun frivilligt ville tilstå ham samleje. Da hun nægtede, truede han hende med kniven og berørte hendes hals med den, mens han iøvrigt så så nervøs og rystende ud, at D. formodede, han var sindssyg. Hun fik besked på at lægge sig på knæ i sengen, og da han stadig stod og viftede med kniven, turde hun ikke andet end føje ham, hvorpå han havde samleje med hende bagfra. Han havde handsker på og et tørklæde for underansigtet. — IV, der blev sigtet for 2 gange senere at have begået voldtægt under lignende omstændigheder overfor 2 andre kvinder, blev idømt 4½ års fængsel.

D., der er udlænding og kunstnerinde og bor i udlandet, har i et langt brev til mig skrevet om hændelserne for 11 år siden: Hun studerede dengang i København og skrev dagbog, som hun endnu er i besiddelse af. Om sig selv fortæller hun, at hun altid har været ret overfølsom og haft tilbøjelighed til nervøsitet og humørsvingninger, og da hun i 18-års alderen mistede en kæreste, reagerede hun med stumhed i nogen tid derefter — men kom iøvrigt forholdsvis hurtigt over sin sorg. — Om selve voldtægten meddeler hun som foran anført. Hun blev meget bange for forbryderen, som hun først opfattede som sindssyg, men som dernæst „virkede kold og systematisk“ og direkte truede med at stikke kniven i hende. Hertil kom, at hun var alene i lejligheden, der om dagen benyttedes som systue. — Hun blev senere klar over, at forbryderen måtte være trængt ind gennem et køkkenvindue. — Hvad D. derefter foretog sig var „søvngængeragtigt“. Hun vaskede sig og lagde sig atter i sengen og faldt i søvn, efter at have spekuleret på, om manden var helt forsvundet, eller hvorledes han var kommet

ind. Næste morgen, da hendes danske ven kom, efter aftale, for at hente hende til en kunstudstilling, gik D. rundt i morgenkåbe og opførte sig forvirret. Senere på dagen oplevede hun kunstudstillingen „på en uhyggelig intens måde“, og det gik op for hende, at „der var hændt noget frygteligt“. Hun bad venen følge sig hjem, hvor hun pakkede sit tøj og flyttede til nogle bekendte. Samme aften blev hun uvenner med venen, der sagde, at hun var „sær“ og uopmærksom imod ham. D. kunne ikke koncentrere sig om noget den følgende dag, men traf sent på aftenen en veninde, der gav udtryk for, at hun var „fraværende og mærkelig“. Da D. dernæst spurgte om en eventuel adresse på en behandlingsklinik for kønssygdomme, ville veninden have en forklaring. D. fortalte da om voldtægten og anførte, at hun ville være sikker på, at hun ikke var blevet „smittet med et eller andet“. Næste morgen fulgte veninden D. til en kvindelig læge, der så snart hun hørte, hvad D. ville, og hvorfor, telefonerede til politiet og sagde, at det var D.'s pligt at anmelde sagen, samt beordrede veninden til at følge D. til en politistation. — Fra den første politistation blev de transporteret til en anden på Amager, hvor forbrydelsen var sket, men der fik D. en tydelig fornemmelse af, at den mandlige betjent, der hørte på hende, formodede, at hun kun var 17 år gammel (var 22), og at hun nok var blevet gravid med en ven og ville lave en historie for at opnå abort. En tilkaldt kvindelig betjent virkede mere forstående, men syntes ikke interesseret i at høre på detaljer, men sendte D. med ledsagelse til Retsmedicinsk Institut. Der blev D. underkastet en efter hendes mening plagsom undersøgelse, der omfattede graviditet og hendes mødomshinde. Undersøgelse og udspørgen i den forbindelse varede en hel dag, uden at D. fik lejlighed til at spise. Først ved 8-tiden om aftenen blev hun af politiet kørt ud til en anden veninde, og mens D. var afsides, spurgte betjenten veninden ud om, hvilken person mon D. var, „om hun var i stand til at skelne indbildning fra virkelighed, og om hun måske havde drømt det hele“. — I hvert fald fik D. selv af politiet at vide, at når hun, som undersøgelserne viste, „ikke var uskyldig“ og havde nægtet at have haft samleje i længere tid, „kunne det hele dreje sig om en stærk erotisk drøm“ — for „der var jo hverken bevis eller vidner“. Efter alt dette tabte D. al tillid til politiet og svarede trodsigt, at hun vidste, at hændelsen var foregået, og som hun havde forklaret. Iøvrigt holdt hun fast ved, at når hun havde anmeldt forbrydelsen, var det efter den kvindelige læges påstand om, at det var hendes pligt af hensyn til retssikkerheden. — Ved 1-tiden om natten nogle dage senere troppede en politimand op hos D.'s foran nævnte ven og spurgte ham ud om hendes troværdighed. Atter et par dage senere blev D. kaldt op til et nyt forhør, hvorpå hun måtte skrive under på anmeldelsen, idet hun samtidigt fik at vide, at hvis den var falsk, risikerede hun bøder. — I de følgende måneder drømte D. jævnligt om, at hun „blev myrdet“, var ukoncentreret og „klarede et sommerjob meget dårligt“ og var depressiv og uligevægtig. Hun

søgte dog ikke lægehjælp. Omsider lykkedes det hende at tage sig sammen og nogenlunde „glemme“ hændelsen. — D. var vidne i retten og blev der pænt behandlet. — Hendes afsluttende kommentarer henviser til den store bitterhed, hun længe nærrede over den behandling, hun blev udsat for af politiet — „vel fordi jeg var udlænding og ikke havde nær familie i nærheden... Ved en sag som den foreliggende bliver ens stolthed og menneskeværd krænket, men det er jo noget, som kan ske i mange andre sammenhæng, når man er kvinde“. — Noget erstatningsproblem blev aldrig nævnt for D., og hun anede ikke muligheder i den henseende, men bemærker desangående: „Jeg synes på en måde, det kan være lige meget“.

V-E.

For 4 år siden, ved 20-tiden, forsøgte V., da 22 år gammel, i en lejlighed ved vold at tiltvinge sig samleje med en 25-årig kvinde, E., idet han efter at have ringet på hendes entredør, og hun lukkede op, tvang hende ind i stuen, hvor han væltede hende om på gulvet og greb hende med begge hænder om halsen og klemte til, da hun skreg op, hvorpå han, trods hendes modstand, trak hende op på en soveottoman, hev hendes strømpebukser og trusser af og på trods af hendes stadige modstand befølte hende i kønsdelen samt indførte sit lem i hendes skede og foretog samlejebevægelser. Han kunne imidlertid ikke gennemføre et egentligt samleje, men bed hende i kønsdelen og undløb. — Ved undersøgelse på Retsmedicinsk Institut af E. samme aften fandtes der holdepunkter for, at grebet om hendes hals havde været „kraftigt og forbundet med livsfare“, og der var et par overfladiske slimhindebristninger i hendes moderskedeforgård og et par enkelte sædlegemer i moderskedens sekret. Psykisk virkede E. „oprevet“. — V. blev idømt 2 års fængsel.

E. fortæller ved personlig samtale: Hun er opvokset i skilsmisse-miljø i København og har siden barndommen frembudt nervøse symptomer, været selvusikker, stemningssvingende og rastløs og især haft forstemthedsperioder og umotiverede angstanfald, men hun var ikke forhen mørkeræd. Hun har haft nogle mislykkede samlivsforhold, har også været gift og er skilt og har en datter på 8 år hos sig. — Under overfaldet, der skete i en periode, mens E. boede alene med barnet, blev hendes tøj revet i stykker, og hun blev „frygteligt ophidset og forvirret“. Da forbryderen var stukket af, fór E. ud på trappegangen og skreg op. En ovenbo, en kvinde, som hun ellers ikke kendte, kom til og ringede efter politiet. Der kom hurtigt nogle politibetjente til stede, og de spurgte E. ud på en pæn og skånsom måde og bragte hende til undersøgelse på Retsmedicinsk Institut. — E., der dengang var beskæftiget med at vaske trapper, hvorved hun kunne tjene 400 kr. ugentligt, gik på arbejde den følgende dag, men måtte melde sig syg efter et par timers forløb, da hun var „meget bange, overnervøs og alment utilpas“, og var sygemeldt i de følgende 2 måneder, mens hun

i den tid havde sit barn anbragt hos fremmede. I den periode var hun „helt hysterisk“ og „bange for alting“ og havde også flere anfald end før af pludselig angst og hjertebanken. I flere måneder dernæst turde E. ikke gå alene på gaden — slet ikke i mørke, men heller ikke om dagen, hvorfor hun anskaffede sig en jernkæde, som hun gik med i lommen for at bruge den som et eventuelt forsvarsmiddel. Senere anskaffede hun sig en hund, der altid fulgte hende udendørs, og følte sig beskyttet derved. Bortset fra, at hun siden overfaldet er blevet så mørkeræd, at hun aldrig udsætter sig for at gå alene på en mørk trappegang eller i en mørk kælder, kom hun — synes hun — i løbet af nogle måneder over de nævnte efterveer.

E. blev ikke tilsagt som vidne i retten. Hun hørte dog om, hvornår retssagen skulle foregå, og begav sig til Domhuset, men nåede ikke til „det rette lokale“ til tiden. Hun hørte bagefter, at forbryderen fik et par års fængsel. Umiddelbart før eller efter retssagen havde hun telefonisk spurgt politiet, om hun kunne få erstatning for, at hun på grund af overfaldet havde været uarbejdsdygtig i 2 måneder og dermed ingen indtægter havde haft. Hun fik den besked, at man ikke kunne skaffe hende penge, men hun kunne jo prøve at henvende sig til Studentersamfundets Retshjælp. Dette gjorde hun, men fik i Rets-hjælpen at vide, at „sagen var håbløs“, i hvert fald kunne hun næppe opnå noget resultat før efter ca. 4 års forløb. E. forstod dette således, at forbryderen skulle sidde i fængsel i 2 år, hvorefter han næppe før efter yderligere 2 år ville blive i stand til at opfylde hendes eventuelle pengekrav. Herefter gav E. fuldstændigt op og har mange gange senere spekuleret på uretfærdigheden i, at hun slet intet kunne opnå, og at hun heller ikke fik erstattet sit iturevne tøj. Ironisk anfører hun, at hendes benklæder var til undersøgelse på Retsmedicinsk Institut, men dem fik hun heller ikke tilbage. — E. hørte, at forbryderen boede i samme bykvarter som hun, og hun så ham efter længere tids forløb på gaden. Han nikkede da „Goddag“ til hende, men hun reagerede ikke derpå. Hun var meget lettet ved senere at høre, at han var flyttet til et andet kvarter. — Forespurgt om hun kunne tænke sig direkte at afkræve ham en pengeerstatning, svarer E. forfærdet, at „noget sådant kunne da aldrig falde mig ind“. — For tiden lever hun af sygehjælp, idet hun har underlivsbetændelse og muligvis skal opereres i underlivet — hvad hun er blevet flere gange forud. — E. gør et vederhæftigt indtryk og erkender sine egne psykiske svagheder på en ret afslappet og selvironisk måde.

VI-Fa.

VI. er den samme person, som har forbrudt sig overfor nedennævnte 2 kvinder, F.a. og F.b.

For 4 år siden, da VI var 25 år gammel, skaffede han sig en vinternat mellem kl. 3—4 adgang ad en uaflåset havedør til et rækkehus. Husets ejer, den da 64-årige F.a., overraskede ham i stuen. Da han

truede med at gribe hende om halsen, tog hun fat i hans trøjærmer og trak ham hen mod hovedøren, hvorefter han undløb.

Et halvt år senere foretog VI en dag kl. ca. 17 i samme bykvarter forsøg på voldtægt, idet han skaffede sig adgang til et rækkehus ad et uhaspet vindue og ved vold søgte at tiltvinge sig samleje med en 41-årig kvinde, F.b. Således greb han i husets opholdsstue fat i F.b. og holdt sin ene hånd over hendes mund og forsøgte at trække hendes underbenklæder ned, men afstod fra at foretage sig videre og undløb som følge af hendes kraftige modstand og gentagne angstskrig. Han blev anholdt samme aften og blev herefter sigtet for at have begået 1) fuldbyrdet voldtægt overfor en 58-årig kvinde, boende i samme bykvarter som ovenfor nævnte, og i hvilket han erkendte sig skyldig, for 2) forseelsen overfor F.a.: husfredskrænkelse og trusler og 3) forsøg på voldtægt overfor F.b. — Ved nævningeting blev VI. idømt 4 års særfængsel.

F.a., der gør et pålideligt og sympatisk indtryk, reagerer beredviligt på min forespørgsel om en samtale. Hun fortæller: Hun er nu 68 år gammel og bor i samme hus som for 4 år siden. Hun var dengang utilpas efter en hjernerystelse kort i forvejen. Hun var som sædvanligt oppe ved 3-tiden om natten for at vække sin søn, der er bager. Derefter gik hun i seng igen, men hørte kort efter støj nedefra og gik derfor ned ad trappen. Da hun i stuen tændte lyset, så hun en mand stå bag døren, hun åbnede. Han nærmede sig hende og var lige ved at klemme hende om halsen „med tykke fingre“ i en slags kvælertag. Hun fór forfærdet fra ham, men han fulgte efter hende, mens han i halvbøjet stilling holdt sine hænder frem med udspilede fingre. Hans øjne virkede „ligesom døde“, hvorfor det fór gennem hovedet på F.a., at han „måske var narkoman“, så hun samlede mod til at sige: „Hvad vil De dog?“. Det var da, som om han blev „vækket“ ved, at hun sagde noget, og han svarede: „Jeg vil ud!“, hvortil hun bemærkede: „Så gå dog, så gå dog“. Han løb da ud af døren. — F.a. blev „meget chokeret“ over hændelsen og havde det „forfærdeligt“ i de følgende måneder, kunne ikke sove om natten og fik anfald af angst med hjertebanken ved den mindste fremmede lyd, „hvorunder det var, som om jeg mærkede de tykke fingre om halsen på mig, og så var det, som om jeg ikke kunne få luft“. — Da det ½ års tid senere kom frem, at forbryderen hørte til i kvarteret og var blevet arresteret, fik hun det meget bedre. Siden har hun været særdeles omhyggelig med at sørge for, at alt er låst og lukket i huset, før hun går i seng, og foran hovedøren anbringer hun hver nat en eternitplade. — F.a. fortæller iøvrigt, at hun er opvokset i fattige kår og blev gift 20 år gammel med en herrefrisør, med hvem hun fik 9 børn. Han døde for 5 år siden. Også som gift havde hun noget trænge kår på grund af den store familie, men hun har aldrig før haft nervøse perioder og heller ikke tvangsfænomener med hensyn til at låse og lukke. — Straks efter hændelsen anmeldte F.a. sagen til politiet, og efter ca. 1 times forløb kom nogle

betjente til stede og spurgte hende ud, tog fingeraftryk m. m. De var venlige og forstående. — Da F.a. imidlertid senere var vidne i retten, blev hun spurgt ud på en yderst ubehagelig måde af VI.'s forsvarer. „Det var, som om han tvivlede på hvert et ord, jeg sagde“, så hun blev „hundenervøs og følte, som om det var mig, der var forbryderen“. Hun blev også spurgt, om hun kunne genkende forbryderen — der, viste det sig, var til stede i retten — og muligvis var hendes svar derpå usikre, da hun „faktisk kun huskede mandens døde øjne“. F.a. blev så vred og såret, at hun ikke kan glemme denne behandling, og hun anfører, at hvis hun i fremtiden skulle komme ud for et lignende overfald, betvivler hun stærkt, om hun ville anmelde det for ikke at blive udsat for noget lignende i et retsløkal. — Spørgsmål om eventuel erstatning har overhovedet ikke været på tale i F.a.'s tilfælde — „men han løb jo også sin vej“.

VI-Fb.

F.b., der bor i samme bykvarter som F.a., kommer efter dennes opfordring til samtale med mig. — Hun har udtalt rygskævhed (kyfoscoliose). Hun fortæller: Hun har altid haft et svageligt helbred, herunder krumryggethed, siden barndommen, og i de senere år har hendes lungekapacitet været nedsat, hvorfor hun i 2 år har oppebåret invalidepension, men forhen havde hun trods sine handicaps ret gode indtægter som fabriksarbejderske. Hun har aldrig været gift og har altid boet sammen med sin moder. Denne var bortrejst den aktuelle dag for 4 år siden. F.b.'s 10-årige nevø boede da (også) i huset, et rækkehus, men var ikke hjemme omhandlede eftermiddag. F.b. var ovenpå, da hun hørte lyde fra stueetagen, og hun gik ned, da hun tænkte, det var nevøen, der var kommet ind. Hun vidste, at dørene var aflåste. — (Senere viste det sig, at VI. var kommet ind gennem et uhaspet vindue). — Da F.b. trådte frem i stuedøren, kastede en mand sig over hende, så hun faldt bagover, og han lagde sig ovenpå hende. De kom op at slås. F.b. havde i hånden en tændt cigaret, der faldt på tæppet og brændte et lille hul. Manden lagde en hånd over hendes mund, men hun skreg op alligevel. Han slæbte hende ud i køkkenet og sagde noget i retning af: „Tag det roligt“, men hun kæmpede fortsat „som en desperat“. Efterhånden tumlede de hen mod køkkenvæggen, hvorpå hun kunne sparke ud og ramte ham. I hvert fald blev han „helt slap“ og „så forvirret ud“, mens hun fortsat skreg, og mens han ikke syntes at vide, hvad han ville — men så gik han mod entredøren og tog nøglen derfra og gik. Pludseligt følte F.b. sig modig og råbte, at han aldeles ikke måtte tage hendes nøgle, men dette reagerede han ikke på. Udenfor var der nogle, der fangede ham. Også F.b.'s nevø stod udenfor og havde hørt hende skrig, men turde ikke gå ind. — Det varede iøvrigt meget længe, inden nevøen kom sig over denne forskrækkelse, og i hvert fald har han ikke senere villet overnatte i huset. — I de første par nætter efter overfaldet skaffede F.b. sig også

andre overnatningssteder, indtil hendes moder kom hjem. — F.b. har 6 søskende og har måske altid været et nervøst gemyt. Forhen brød hun sig ikke om at bo eller sove alene, vel på grund af sin svagelighed, herunder tendens til at få lufthunger. — Siden overfaldet har hun „slet ikke“ turdet sove alene i huset eller bo alene og er blevet særdeles omhyggelig med at låse og lukke, da hun ellers ikke kan falde i søvn. Hun låser også terrassedøren, når hun fra sin have går indenfor i et eller andet ærinde. Hun bor fortsat sammen med moderen, men hvis hun skulle blive udsat for at bo og sove alene, ville hun anse noget sådant for en umulighed. — Under overfaldet fik hun blå pletter og rifter på armene, havde også hovedpine og formentlig en lettere hjernerystelse, idet „manden“ flere gange dunkede hendes hovede mod gulvet. Hun kom også på skadestue, men følte sig dog ret hurtigt rask derefter, og hendes reaktion på overfaldet har i virkeligheden givet hende nogen selvfølelse. Hun synes nemlig, at hun kæmpede hårdere og viste mere mod, end hun nogensinde forhen ville have tiltroet sig selv. — Hun gav møde i retten som vidne og blev udspurgt på en pæn måde, men hun var meget nervøs, da det foregik, „min stemme rystede og gyngede“. — Spørgsmål om eventuel erstatning har aldrig været på tale, og F.b. har aldrig forestillet sig nogen mulighed i den henseende.

VII-G.

En nat ved 3-tiden for 3 år siden skaffede VII, da 27 år gammel, sig adgang til et børnehjem gennem et åbentstående køkkenvindue og gik op til et værelse på 1. sal, hvor en 17-årig stuepige G. lå og sov. Ved vold og fremkaldelse af frygt forsøgte VII. at tiltvinge sig samleje med G. Efter at have lagt sig i sengen hos hende søgte han at sprede hendes ben, hvorefter han, da hun råbte om hjælp, holdt hende for munden og søgte at trække hendes trusser af, ligesom han udtalte, at han kunne slå hende bevidstløs, og — lidt senere — at han kunne slå hende ihjel, og da hun forsøgte at komme ud af sengen, greb han fat i hende og tildelte hende et slag i ansigtet. Han afstod først fra sit forehavende, da 2 husbeboere kom til stede. — Det fremgik af sagen, at VII. engang tidligere havde været beskæftiget med at sætte hegn op ved børnehjemmet og således havde kendskab til huset, men ikke til G., og hun ikke til ham. — VII., der samtidig sigtedes for et par tyverier, blev idømt 2 års særfængsel.

G., der nu er 20 år gammel, fortæller ved personlig samtale på mit kontor: Hun er født udenfor ægteskab. Hendes moder har været „gift“ mange gange, og G. har 4 yngre halvsøskende. Hun er opvokset på børnehjem og har boet i længere tid på det hjem, hvor hun blev overfaldet, mens hun da havde plads som stuepige et andet sted. G. har altid været bitter på sin moder og over sine opvækstkår, noget nervøs og sårbar, men pligtopfyldende og lærelysten. Hun har altid bidt negle, men ikke forhen været mørkerød eller kendt til andre angstfæno-

mener. — Hun blev „meget shockeret“ ved overfaldet og var „underlig og rystende“ i de følgende dage, og kort derefter flyttede hun fra børnehjemmet. — Siden overfaldet har hun overhovedet ikke turdet sove alene i mørke og har altid sørget for at låse sin dør. Selv om hun sover ved lys, kan hun alligevel få fornemmelsen af, at „en eller anden kommer ind hos mig“, og får så stærk hjertebanken, der varer 5—10 minutter, hvorunder hun føler sig „stiv i kroppen, som om jeg ikke kan røre mig“. Sådant angst kommer altid, når hun forsøger, om hun tør slukke lyset, men sjældnere, når hun har lyset tændt hele natten. Undertiden kan hun slet ikke falde i søvn, førend det bliver lyst udenfor. Hun har altid været tilbageholdende af væsen, men har dog haft et par længerevarende seksuelle forhold. Siden overfaldet har hun imidlertid haft mindre interesse for og lyst til sexuel omgang end forhen, idet „det sidder i mig, at mænd kan gøre mig ondt“. — Hun fortæller iøvrigt, at hun ca. 1 år efter overfaldet blev gravid med en kæreste, men denne forlod hende, før hun skulle føde. G. glædede sig dog meget til at få barnet og henvendte sig til Mødrehjælpen om støtte. Barnet blev født 2 måneder før tiden og døde 1 måned gammel. — Efter dette har G. været deprimeret og rastløs og er kommet ind på et moderat misbrug af spiritus og tillige af hash og stimulerende medikamenter og har konstant været insufficientfølende, selvusikker og ængstelig samt huset selvmordstanker. Hun var for 1 år siden indlagt i psykiatrisk hospital, hvor hun dog ikke omtalte overfaldet. (Forespurgt hvorfor ikke, svarer G., at hun „blev ikke spurgt“, og hun mente, at hendes depression især skyldtes barnets død). — (Jeg har efter G.'s tilladelse indhentet journaludskrift vedrørende hende fra hospitalet, hvis diagnose var: depression fremkaldt af sjælelige årsager, karakterneurose (sensitiv, selvusikker, selvhenførende), spiritusmisbrug og tidligere misbrug af hash og preludin). — For tiden går G. til ambulansbehandling på et psykiatrisk ambulatorium og lever af socialhjælp. Hun bruger konstant sovemedicin og befinder sig nu nogenlunde vel. Hun er også opsat på at skaffe sig en teoretisk uddannelse indenfor socialt arbejde.

I sin tid efter overfaldet var G. indkaldt som vidne i retten. Hun var nervøs derfor, men fik besked om, at man „ikke ville gå i detaljer“. Alligevel syntes hun, at dommeren i sin udspejling af hende „gik svært i detaljer“. Iøvrigt blev hun behandlet på en pæn måde. — Erstatnings spørgsmål har aldrig været på tale.

G. gør et neurotisk indtryk, er meget stilfærdig af væsen, genert og farveskiftende, selvusikker og spændt i samtalsituationen, men skønnes pålidelig og velvillig og yderligere velbevaget.

VIII-H.

For 2 år siden, da VIII var 20 år gammel, forsøgte han om natten ved 2-tiden på en ubebygget del af en vej på Amager, hvortil han havde ladet sig transportere i den af den 31-årige H. førte hyrevogn,

ved vold og trussel om vold at tiltvinge sig samleje med H. Idet han kom med en udtalelse om, at han ville „kneppe“ hende, greb han hende om halsen og forhindrede hende i at tilkalde hjælp over vognens radio, hvorefter han udenfor vognen 3—4 gange — i sidste tilfælde efter at have tildelt hende slag i ansigtet — forsøgte at opnå samleje med hende, hvilket mislykkedes, da han ikke kunne få erektion af sit lem. Umiddelbart efter dette gav han H. flere knytnæveslag i ansigtet og fratog hende 200 kr., hvorpå han satte sig i besiddelse af hyrevognen og kørte bort fra stedet. — Det fremgår af akterne, at H. ved lægeundersøgelse kort efter overfaldet frembød et åbent sår og blodansamlinger i ansigtet, blodunderløbne partier på halsen og på arme og ben, og i hendes kønsorganer var der „ret overfladiske slimhindelæsioner, som kunne være opstået ved en hårdhændet beføling de pågældende steder“. Hun var gravid i 2.—3. måned. — 3 uger senere var H. fortsat sygemeldt på grund af dårlige nerver efter det passerede og angav, at hun led af mareridt“. — VIII, der også var sigtet for et tidligere begået tyveri og for overtrædelse af færdselsloven, blev idømt 2½ års særfængsel.

H., der virker intelligent, pålidelig og sympatisk, fortæller ved personlig samtale: Hun er datter af en håndværker og har haft gode hjemlige kår, har taget realeksamen og har gået på studenterkursus, som hun dog opgav, da hun giftede sig 20 år gammel med sin nuværende ægtefælle. Denne er 10 år ældre end hun og har i de sidste år været sindslidende og af den grund oppebåret invalidepension. H. har under ægteskabet konstant måttet have udearbejde. I et par år var hun hyrevognschauffør i København og havde en tid endog selv vognmandsforretning med 4 chauffører ansat. For 4 år siden flyttede ægteparret imidlertid på landet på grund af mandens sygdom. De har nu 3 børn, hvoraf den yngste nu er 1 år gammel. — For 2 år siden tog H. atter job som hyrevognschauffør for at hjælpe på familiens stramme økonomi. Hun kørte i Københavnsområdet, og 1 uge efter, at hun var startet dermed, blev hun udsat for ovennævnte overfald, der var „et frygteligt shock“ for hende. Hun fik flere slag i ansigtet og hovedet og var oversmurt med blod, da hun søgte hjælp i et nærliggende hus. Der troede man ikke straks på hendes forklaring, men tilkaldte dog politiet. Dette søgte imidlertid først at finde forbryderen, og i ca. 1 time sad H. „fuldstændig shockeret og alene“. Derefter blev hun taget med på en politistation, hvor man var venlig overfor hende. Fra stationen blev hun kørt til skadestue, hvor hun blev undersøgt og bagefter sendt hjem. — Hun blev ikke tilsagt som vidne i retten. — Hun var på tidspunktet for overfaldet gravid i 3. måned, og barnet blev i sin tid født 3 uger før tiden. Det er uroligt og nervøst, og H. er bange for, at dette er begrundet i hendes egen nervøse tilstand. — Hun, der forhen var rask, nærmest robust, dynamisk og udholdende og med fatning havde taget sin ægtefælles sygdom, har siden overfaldet helt forandret sig i negativ retning. I ca. ½ år derefter var hun konstant

angst, grædende og stærkt deprimeret og tænkte på at begå selvmord og sad for det meste i en krog i sin stue uden at foretage sig noget. Undertiden følte hun lettelse ved at gå ture i frisk luft, men i lange tider sad der en skræk i hende for påny at blive overfaldet, og hun havde svære mareridt „om overfald“ næsten hver nat. Hun gik længe til behandling hos en psykiater og fik nervemedicin og bedredes efterhånden i nogen grad, men har ikke genvundet sit helbred. Hun er stadig bange af sig, er sammenfarende og vender aldrig ryggen til nogen og går aldrig alene i mørke. Om aftenen låser hun alle døre og kigger grundigt efter, „om der skulle være nogen under sengene“. Ved byærinder har hun siden overfaldet altid sørget for ledsagelse, tidligere af et af de store børn, men nu af en hund, som netop er anskaffet med henblik derpå. Hvis en vogn tilsyneladende følger efter hende, bliver hun aldeles panikslagen og „tror, der skal ske noget“. Hun har også været plaget af en stadig frygt for, at forbryderen eventuelt ville opspøge hende og hævne sig på hende, fordi hun anmeldte ham til politiet. Hertil er kommet uoverkommelighedsfølelse samt plagsomme selvbebrejdelser med hensyn til, at hun synes, hun ikke tager sig så meget af familiemedlemmerne, som hun burde. — H. var forsikret som funktionær, og for 1 år siden var hun i sagens anledning til undersøgelse hos en psykiater. Dennes erklæring (som er stillet til min disposition) er dateret 1 år efter overfaldet og går ud på, at H. (da) led af udtalt angst- og depressiv neurose „...opstået i tilslutning til voldtægtsforsøget hos en tidligere både legemligt og psykisk rask kvinde“. — For ca. $\frac{3}{4}$ år siden opnåede H. da en erstatningssum på kr. 25.000,—, der gjorde det muligt for familien at flytte til et bykvarter i Københavnsområdet, hvor hun er vokset op. — For nylig har H. skaffet sig et kontorjob, men føler sig absolut ikke sufficient og er derfor nervøs for at skulle opgive dette udearbejde. Hun er stadig sammenfarende og får især om natten pludselige angstfølelser forbundet med smerter ved hjertet, og hun søger nu atter psykiater. Spontant anfører H. (som en eftersætning) under samtalen, at hun siden overfaldet ikke har kunnet opnå glæde eller tilfredsstillelse ved samleje — mens hun forhen var helt normal i den henseende — hvilket yderligere gør hende trist og mindreværdsfølende.

IX-J.

For $1\frac{1}{2}$ år siden om natten ved 1-tiden begik IX, da 18 år gammel, voldtægt overfor den 29-årige J. På gaden greb han bagfra fat i hende, holdt hende for munden og slæbte hende ind i en have, hvor han væltede hende omkuld og derpå — ved fremkaldelse af frygt for hendes liv og helbred, idet han udtalte: „Hvis der bliver vrøvl med dig, slår jeg dig, og jeg slår kun een gang, så er det sket med dig“ — tiltvang sig samleje med hende, indtil han opnåede sædafgang. — Til akterne angav J., at hun under overfaldet prøvede at tale manden til fornøft, men uden held, og efter at han havde begået voldtægten, rej-

ste han sig pludseligt og sagde i en truende tone, at hun skulle blive liggende i et stykke tid, indtil han var væk, men hvis hun så meget som rørte sig, „sparker jeg tænderne ud af munden på dig“. — Hun blev undersøgt samme nat på Retsmedicinsk Institut, hvor man påviste en lille rift på hendes ene finger og en lille hudafskrabning på det ene knæ, og hun var tilsmudset af jord. I sekret fra hendes moderskede påvistes talrige ubevægelige sædlegemer. Iøvrigt skønnedes hun at være „gravid i mindst 6. uge“. — IX blev idømt ungdomsfængsel.

J. fortæller i et brev: Hun boede på tiden for overfaldet, såvel som nu, i provinsen og er gift med en søofficer, der sejler på langfart. For 1½ år siden var hun på besøg hos nære slægtninge i København. — Hun var „fuldstændig rædselsslagen og panikslagen“ under overfaldet og tænkte kun på, om hun kunne slippe bort med livet i behold, var meget bange for, at forbryderen ville kvæle hende, og tænkte i samme nu på sine børn. Hun „blev så stiv af skræk“, at hun ikke syntes, hun kunne skribe. — Bagefter „styrtede“ hun hjem til sine slægtninge, vækkede dem og fortalte, hvad der var sket. Hun rystede indvendigt flere dage derefter og havde i den følgende lange tid søvnforstyrrelser, idet hun ikke kunne falde i søvn ved tanken om „det hele“ og følte en voldsom indre uro. Omend disse gener er blevet sjældnere, kan det endnu ske, at hun ikke kan falde i søvn af samme grund, men kun, når hun er alene i hjemmet med sine små børn. Når manden er hjemme, sover hun godt uden gener. — Hertil er kommet, at hun, der ikke forhen var mørkeræd, ikke siden har turdet færdes alene i mørke i andre byer end i den lille by, hvor hun bor. Hun har ikke søgt lægehjælp. — Hun blev fri for at optræde som vidne i retten, fordi hun boede i provinsen. — Hun blev senere telefonisk spurgt af politiet, om hun ønskede erstatning, men dertil svarede hun: „Nej, det kan jo ikke opgøres i penge, og mit tøj blev ikke ødelagt“. J. tilføjer, at hun ret ofte får generende — og for hende urimelige — tanker og spekulationer om, „hvorvidt jeg kunne have gjort noget for at undgå overfaldet“.

Sammenfattende:

Ingen af kvinderne har været uberørte af overfaldet, og alle fortæller, at det var et stort shock for dem. De siger derom: „Jeg blev frygtelig chockeret — voldsom chockeret — rædselsslagen — forfærdet — desperat — panikslagen — ophidset og forvirret — stiv af skræk“.

Påførte legemlige skader under overfaldet:

1, Ba, blev revet i næsen, så hun måtte syes på skadestue. 1, Bb, var blevet slået med knyttet hånd i ansigtet, så meget tilredt ud og blødte fra næsen, og man diskuterede på skadestuen, hvortil hun blev bragt, om hendes næseben var brækket, hvad dog ikke var tilfældet. På 1, E, var der taget livsfarligt kvælertag. 1, Fb, fik rifter og pletter på armene, og hendes hoved var blevet dun-

ket i gulvet, så hun havde hovedpine i de følgende dage, men søgte dog ikke læge. 1, H, fik 4 slag i hovedet og blev oversmurt med blod, blev kørt på hospital men hurtigt hjemsendt. Hun var gravid i 3. måned, og barnet blev født før tiden. Hertil kommer, at 1, A, mener, at hun på overfaldsaftenen pådrog sig underlivs-betændelse.

De legemlige skader har dog været forholdsvis ringe og forbigående, men har medvirket til at forværre shocktilstanden.

Følgetilstande:

9 af de 12 kvinder har, ifølge beskrivelsen, fortsat i nogen tid efter overfaldet været i en forlænget shocktilstand med udtalt angst, stik i hjertet, forvirring, sammenfaren ved pludselige lyde og sindsuligevægt, fortrinsvis nedtrykthed og depression. Denne tilstand afspejler sig i deres arbejdsforhold, idet de udearbejdende på grund heraf har måttet holde sig borte fra arbejdspladsen i nogle uger, og de 2 hyrevognschauffører måtte på grund af overfaldets følger helt opgive deres erhverv.

4 af de 12 kvinder, Ba, Bc, C og H, er blevet svært neurotiserede efter overfaldet, og det noteres, at kun for C's vedkommende er der oplysninger om andre psykiske belastninger, såsom et opløst ægteskab og overgangsalderbesvær, der har været medvirkende til at vedligeholde hendes neurose, mens sådant ikke er tilfældet hos de andre. Ba, der således før overfaldet for 12 år siden er beskrevet (også af hendes ægtefælle) som ganske normal og ikke-nervøs, er nu præget af ængstelse, selvsikkerhed, selvutilfredshed og tristhed, Bc, der endnu er en ung pige, der var livlig og normal før overfaldet for 2 år siden, er blevet neurotisk-depressiv, kan ikke klare sit udearbejde, får for tiden socialhjælp og vil søge psykiater. C frembyder også en svær neurose med anfald af panik, hjertebanken, lufthunger m. m. og har 2 gange måttet søge hjælp i mentalhospital. Hun betragter sig selv som invalid og har nu i 11 år følt sig uarbejdsdygtig. Siden H, der forhen var en aktiv og normal kvinde, for 2 år siden blev overfaldet, har hun frembudt en typisk angst- og depressiv neurose, der har krævet speciallægehjælp, og hun er endnu ikke helbredt. Udover det nævnte har hun også sexualneurotiske fænomener.

Bortset fra D, der har givet mig skriftlige oplysninger, og som ikke omtaler mørkerædhed, har alle de øvrige kvinder anført, at de som følgetilstande efter overfaldet er mørkerædte i mere eller mindre grad og nogle især bange for at være og bo alene, hvilket blandt andet giver sig udslag i udpræget „låsedille“.

2 af kvinderne, A og G, har spontant fortalt om deres i tilslutning til overfaldet opståede — men dog forbigående — frygt for sexuel omgang.

De beskrevne kvinders *holdning* til retssagens forløb:

2, A og D, beklager sig svært over politiets holdning (og væsen) over for dem under afhøringen efter anmeldelsen af overfaldet.

6 af de 12 optrådte som vidner i retten under retssagen, og kun 2 var som sådanne helt tilfredse med retssagens forløb. Således har Ba anført, at det var ubehageligt og „meget psykiologisk“, at hun blev anbragt på en stol foran og til venstre for forbryderen. — Bb har erklæret, at hun blev vred over, at forbryderen var tilstede i retten, mens hun var der, og forlangte, at han skulle fjernes. — Bc har anket over, at forbryderens forsvarer afhørte hende på en ubehagelig måde, der gjorde hende forvirret. — Også Fa blev vred og ubehageligt berørt over den måde, forbryderens forsvarer spurgte hende ud på: „Jeg blev nervøs og følte det, som om det var mig, der var forbryderen“ — hvad Fa har kommenteret med, at hvis hun igen blev overfaldet, ville hun, for ikke påny at blive udsat for noget lignende, tvivle på, om hun overhovedet ville indgive anmeldelse. — D syntes, hun blev udspurgt for detaljeret af dommeren, hvad der i nogen grad generede hende. — Forbryderens tilstedeværelse i retten, som de nævnte vidner angiveligt først gjorde sig klart, efter at en udspørgen af dem selv var startet, beskrives som „svært psykiologisk fra rettens side“, ledsaget af bemærkninger om, at man „tilsyneladende ikke har begreb om, hvordan kvinder reagerer i en sådan situation“.

Det har været interessant at notere, at ingen af kvinderne har udtalt nogen større interesse for, hvilken straf der blev forbryderen til del, men at deres holdning til ham kun kan beskrives med ordene afsky og angst. Flere af kvinderne har spontant anført, at en forsikring, eventuelt fra rettens side, om, at deres chance for at træffe forbryderen igen ville være minimal, for eksempel ved at han blev fjernet fra deres bykvarter, ville være af langt væsentligere betydning for dem end alt andet, herunder en eventuel pengeerstatning.

Iøvrigt giver kvinderne, til dels spontant, vedrørende overfaldet, og hvad dermed fulgte, udtryk i større og mindre grad for bitterhed resp. vrede og forurettethedsfølelse samt fremkommer med adskillige ironiske bemærkninger om retsvæsenets ringe psykiologiske sans. Yderligere omtaler de neurotiserede personer deres mindreværdsfølelser og selvbebrejdelser og irritation rettet mod dem selv, fordi de har reageret så stærkt og langvarigt.

Erstatningsspørgsmål:

5 af kvinderne, Bc, D, Fa, Fb og G svarede forespurgt, om en eventuel erstatning havde været på tale, at de ikke fik nogen form for erstatning og heller ikke blev spurgt i den henseende,

og de tænkte slet ikke på en sådan mulighed. 2 af dem, Bc og G, var ellers unge piger, der skulle klare sig ved udearbejde.

1, J, blev af politiet spurgt, om hun ville kræve erstatning, hvortil hun svarede nej (at hun blev spurgt, kan have relation til, at forbrydelsen mod hende skete for kun 1½ år siden, efter at eventuelle erstatningskrav fra voldsofres side har været offentligt diskuteret). At hun sagde nej kan ikke undre, da hun som gift med en overordnet sømand ikke var (er) i pengetrang.

1, C, fik for 11 år siden som erstatning en pengeanvisning på 500 kr. fra politimesteren, men da hun præsenterede regningen på politistationen, fik hun besked på, at kravet skulle stilles direkte til forbryderen. Skønt denne ikke fik frihedsstraf og vel skulle have haft mulighed for at betale, fik C ingen hjælp i den henseende fra hans tilsynsførende (!) og har intet opnået.

4 kvinder, A, Ba, Bb og E stillede erstatningskrav. Ba må først nævnes i den forbindelse, idet hun og hendes ægtefælle kun forlangte „noget“, fordi en jurist opfordrede dem dertil, mens de ikke blev spurgt af politiet eller andre. De forlangte 100 kr. til dækning af Ba's direkte udgifter til anledning af overfaldet: rensning af tøj og en jernbanebillet til Jylland (på rekreation) og fik udbetalt denne sum på domsdagen af forbryderens forældre, som var til stede. — De andre 3, der stillede krav, fortæller en beskæmmende historie: Alle 3 var udearbejdende, da overfaldet skete. A var på grund af overfaldet sygemeldt i 3 uger og forlangte noget „for svie og smerte“ samt erstatning for sine specielle briller, der var blevet ødelagt. Bb, der var uarbejdsdygtig i 3 uger efter overfaldet, forlangte erstatning „for svie og smerte“, og E, der efter overfaldet var sygemeldt i 2 måneder og i den tid uden indtægter, ønskede godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste. For alle 3's vedkommende blev kravene ikke imødekommet, idet de uden nogen form for støtte eller imødekommenhed fra retsvæsenets side — hvilket også gælder E, der henvendte sig til Studentersamfundets Retshjælp — blev affærdiget med henvisning til anden adresse, nemlig forbryderen selv. Disse 3, samt ovenfor omtalte C, fortæller mig, dels spontant, dels med stor affekt og afsky på forespørgsel, at en direkte henvendelse til forbryderen „aldrig kunne falde mig ind“, og ledsager deres benægtelser med vrede og konstaterende bemærkninger om retsvæsenets mangel på forståelse og psykologiske sans.

Kun 1 af de 12 kvinder, H, opnåede pengeerstatning af en nogenlunde størrelse, idet hun på overfaldstidspunktet var funktionær (hos en vognmand) og som sådan, til brug for Ulykkesforsikringen, blev undersøgt af en speciallæge 1 år efter overfaldet. Hun opnåede 25.000 kr. i erstatning. I betragtning af, at H var og er hovedforsørger i en familie med 3 mindreårige børn, at hun på grund af overfaldet måtte opgive sit erhverv, og at hun

endnu 2 år derefter er så svært præget af neurotiske fænomener, at hun søger speciallæge, må man skønne, at erstatningen er for ringe, og at erstatningssagen er for tidligt afgjort. H. har ikke beklaget sig i den henseende, men for mig at se har erstatningsspørgsmålet heller ikke for hendes vedkommende haft et helt tilfredsstillende forløb.

Det kan herefter konstateres, at med hensyn til de voldtægts-ofre, jeg således kender, har de gældende regler om erstatning fungeret ganske utilfredsstillende, idet man må være enig med de omhandlede kvinder i, at en direkte henvendelse til forbryderen om et eventuelt pengekrav er en psykologisk umulighed for et voldtægtsoffer. Yderligere må bemærkes, at det er en urimelighed, om man — som i Ba's tilfælde — skal være nært beslægtet med en jurist for at blive gjort opmærksom på gældende lovregler.

Konkluderende kan anføres om de nævnte kvinder:

Materialet skønnes talmæssigt for ringe til at afgøre, om voldtægtsoffer reagerer stærkere på gennemført voldtægt end på voldtægtsforsøg. Umiddelbart må man undre sig over de langvarige virkninger af de kortvarige overfald, Ba og Bc var udsat for. Formentlig har overfaldenes pludselighed haft en særlig angstvoldende effekt i disse tilfælde. Imidlertid må vi konstatere, at alle kvinderne blev psykisk shockerede ved overfaldet, og shocktilstanden varede for de flestes vedkommende i flere uger. 4 af kvinderne har siden frembudt svære neuroser, og næsten alle de andre huser endnu angstfænomener, såsom mørkerædthed og/eller angst for at være eller at bo alene. Alle giver udtryk for frustration, og for fleres vedkommende er bitterheden i særlig grad rettet mod retsvæsenet samt for nogles vedkommende forurettelse over, at deres rimelige erstatningskrav ikke blev imødekommet. Alt i alt frembyder de nævnte kvinder et sørgeligt billede, hvortil må bemærkes, at angstfænomener af den nævnte art indebærer en væsentlig indskrænkning af pågældendes mulighed for selvudfoldelse og er erfaringsmæssigt en meget stor belastning for de pårørende (ægtefæller m. v.).

At være voldtægtsoffer er herefter andet og mere end en „ubehagelig“ oplevelse.

Fremtidsønsker og -krav:

Vi ved, at personer, der har haft shockerende oplevelser, finder lindring og trøst ved at tale derom med andre, som viser sympati og forståelse. Vi ved yderligere — fra bl. a. militærpsykiatrien —, at psykiske shocks og deres følgetilstande i reglen kan behandles med positivt resultat ad psykiatrisk respektive psykologisk vej, idet den skadelidte optrænes til at afreagere og i sin-

det fortrænge de med den skadevoldende oplevelse forbundne affekter.

I henhold hertil må vi ønske og forlange på voldsofres — ikke blot voldtægtssofres — vegne, at de mødes med forståelse og sympati ved en eventuel anmeldelse, og ligeså, at de får en fair behandling i retten, når de måtte optræde som vidner — at ikke det indtryk skal fæstne sig, at man yder en forbryder større hensyntagen end hans offer. Det ville også være rimeligt, om en let og udgiftsfri adgang til psykiatrisk, respektive psykologisk, hjælp stod til rådighed for volds ofre. Således burde vi (i storbyer) have mulighed for straks at kunne henvise et volds offer — ganske uafhængigt af, om en anmeldt forbrydelse ville resultere i en domfældelse — til klinikker, der havde behandling af psykiske shock-tilstande som speciale, en opgave for fremtidige psykiatere, i lighed med hvad man (ifølge kollegiale oplysninger fra amerikansk side) har nogle steder i USA, f. eks. Minneapolis, Minnesota, hvor et lægeligt team står i beredskab for straks efter anmeldelsen af en voldtægtsforbrydelse at tage sig af ofret.

Hvad specielt voldtægts ofre iøvrigt angår, måtte man ønske: 1) at en kvinde, der anmelder en voldtægtsforbrydelse, får lejlighed til at blive afhørt af en kvindelig rapporttager, 2) at retsvæsenet, når det viser sig, at forbryderen og ofret bor i samme bykvarter, kan give sidstnævnte en forsikring om, at forbryderen får pålæg om for bestandig at tage ophold andetsteds, og 3) at nuværende generations kvinder får oplæring i selvforsvar.

Mit materiale støtter den i indledningen omtalte henvisning til, at det offentlige bør yde volds ofre en økonomisk erstatning (se (8)), samt at vore gældende retsregler er utilstrækkelige og — psykologisk set — uigennemtænkte. Økonomisk støtte bør et volds offer kunne opnå uden anstrengelser eller initiativ fra hans/hendes side. Om sådan ydelse i lighed med børnebidrag kan refunderes staten fra skadevolderen, vil formentlig let kunne afgøres i de enkelte tilfælde (se atter (8)). Måske vil en fastsat engangserstatning være rimelig i alle tilfælde, men derudover må kunne kræves en kontant erstatning for udgifter, der direkte har forbindelse med den påførte vold, såsom udgifter til tøj, til briller og eventuelt andet, samt for „svie og smerte“ og for tabt arbejdsfortjeneste. Hvad sidstnævnte angår, vil det måske være rimeligt at tage hensyn til ofrets sociale forhold, herunder om hans/hendes eksistens er afhængig af udearbejde. Længerevarende svækkelsestilstande, herunder neuroser, der måtte være en følgetilstand af påført vold, må, hvad økonomien angår, her i landet henvises til vort sociale „sikkerhedsnet“ (se (1)).

Volds ofre i almindelighed bør opmuntres til at fremkomme med de ønsker og krav, de måtte have, hvorfor man må opfordre til, at den her i landet påbegyndte offentlige diskussion om volds-

ofres interesser bliver genoptaget. I betragtning af, at man her længe har haft en forening af og for tidligere straffasonere — „Krim“ — kan man umiddelbart undre sig over, at ikke volds-ofre har dannet en sammenslutning. Når man imidlertid har kendskab til, hvilken bitterhed og frustration volds ofre jævnligt besidder, vil man vide, at spontan aktivitet i så henseende ikke kan forventes.

Det må skønnes tvivlsomt, om ovenanførte ønsker og krav blot i nogen grad vil blive opfyldt i den nære fremtid, med mindre varetagelsen heraf bliver pålagt enkeltpersoner som et specifikt interesse- og erfaringsområde. Det kan da foreslås, at Justitsministeriet beskikker advokater, hvis opgave fortrinsvis skal være at pleje volds ofres interesser.

Først når vi kan dokumentere, at vi lige så villigt, eller villigere, tilgodeser de skadelidtes som de skadevoldendes interesser, vil vi kunne hævde, at vi tilhører et retssamfund.

Resumé: Under henvisning til offentlig interesse for volds ofres forhold har jeg efterundersøgt 12 kvinder, der for 13—1½ år siden var udsat for voldtægt eller voldtægtsforsøg. Alle har erklæret, at overfaldet var en chokerende oplevelse for dem. 4 af de 12 er blevet svært neurotiserede derefter, og så godt som alle kvinderne huser endnu angstfænomener. 6 af de 12 var interesserede i at få en økonomisk erstatning, men kun for de 2's vedkommende blev en sådan ydet. — Undersøgelsen giver anledning til at fremkomme med en del fremtidsønsker og -krav.

Emma Vestergaard

REFERENCER

- 1) *Bentzon, Birgitte Weis:* Om offerets retsstilling. Nogle supplerende bemærkninger. *Juristen* 1973, s. 116—117.
- 2) *Claesson, Bent:* „Dreng og pige — mand og kvinde“. 1969, s. 119—120.
- 3) *Hurwitz, Stephan og Karl O. Christiansen:* *Kriminologi I—II.* 1968—71.
- 4) *Hurwitz, Stephan:* Om victimologi. — I *Festskrift til professor, dr. jur. & phil. Alf Ross* 1969.
- 5) *Lind, Brit Bergersen:* Skadede ofre for vold i Oslo. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 1969, s. 207—222.
- 6) *Vestergaard, Emma:* Fader-datter-incest. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 1960, s. 159—188.
- 7) *Virkkunen, Matti o. a.:* Våldtäktsbrott i Hälsingforstrakten under åren 1966—70. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 1973, s. 146—158.
- 8) *Westh, Anne-Birgitte:* Om kompensation til ofre for voldsforbrydelser. *Juristen* 1972, s. 513—19.
- 9) *Wolf, Preben:* Skader og tab forvoldt ved kriminelle handlinger. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* 1973, s. 85—110.